

LÃNH ĐẠO CHÍNH TRỊ VÀ KỸ NĂNG LÃNH ĐẠO CHÍNH TRỊ

★ TS. VŨ QUỲNH PHƯƠNG

*Viện Chính trị và Quan hệ quốc tế,
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh*

● **Tóm tắt:** Thực tiễn cho thấy, hệ thống chính trị muốn đạt được mục tiêu chiến lược và cụ thể cần phải đổi mới và ứng phó với các thách thức ngày càng phức tạp. Khi xã hội phát triển với nhiều chiều cạnh khác nhau, cùng với sự tiến bộ của khoa học công nghệ và toàn cầu hóa ngày càng sâu rộng, vai trò của nhà lãnh đạo chính trị sẽ càng trở nên quan trọng. Theo đó, yêu cầu cao đối với kỹ năng của nhà lãnh đạo chính trị trong hoạt động lãnh đạo là vô cùng cấp thiết, một yếu tố quan trọng để cấu thành nên năng lực của nhà lãnh đạo, giúp họ có đủ khả năng đưa ra quyết định và xử lý vấn đề nhanh chóng, hiệu quả. Để hiểu rõ hơn về lãnh đạo chính trị và kỹ năng của họ, bài viết bước đầu tổng kết những vấn đề lý luận liên quan.

● **Từ khóa:** Lãnh đạo chính trị; nhà lãnh đạo; năng lực lãnh đạo chính trị; kỹ năng lãnh đạo chính trị.

1. Quan niệm và vai trò của nhà lãnh đạo chính trị

(1) Quan niệm về nhà lãnh đạo chính trị

Hệ thống chính trị là hình thức thể chế mà các chủ thể chính trị dựa vào, là sự thống nhất hữu cơ giữa các chủ thể chính trị và chế độ chính trị. Các chủ thể chính trị không chỉ bao gồm các tổ chức chính trị xã hội như nhà nước, chính phủ, đảng phái, các nhóm lợi ích mà còn bao gồm các cá nhân chính trị, đặc biệt là các lãnh đạo chính trị.

Theo cách nhìn phổ biến, các nhà lãnh đạo được hiểu là những người có ảnh hưởng và truyền cảm hứng cho người khác để đạt được mục tiêu chung. Họ không chỉ có tầm nhìn chiến lược và khả năng ra quyết định mà còn có khả năng thiết lập và duy trì mối quan hệ trong tổ chức, khơi dậy

tiềm năng và thúc đẩy tổ chức hướng tới thực hiện các mục tiêu đã đặt ra.

Nhà lãnh đạo chính trị có thể được hiểu ở hai nghĩa như sau: (i) Là những cán bộ đứng đầu các tổ chức đảng, chính quyền, các đoàn thể nhân dân trong hệ thống chính trị; (ii) Là những người có chức vụ cao trong một tổ chức, có ảnh hưởng sâu rộng đến hoạt động của tổ chức và có vai trò định hướng, điều khiển hoạt động của tổ chức.

Ở đây, lãnh đạo chính trị có thể được hiểu là những người đứng đầu tổ chức trong hệ thống chính trị (như đảng phái, chính quyền, đoàn thể nhân dân), với tư cách là người định hướng, lãnh đạo, triển khai các hoạt động của tổ chức chính trị, là hạt nhân của tổ chức, đóng vai trò quan trọng không thể thay thế trong các hoạt động của

tổ chức, đồng thời, sự ảnh hưởng của họ không chỉ giới hạn trong phạm vi của tổ chức mà còn có thể ảnh hưởng đến toàn xã hội và quốc gia.

Lãnh đạo chính trị ở đây không phải là người đứng đầu một doanh nghiệp thông thường, cũng không phải là cán bộ lãnh đạo của một tổ chức chính trị thông thường, mà là những người lãnh đạo trí tuệ với kinh nghiệm xây dựng và phát triển tổ chức chính trị lâu năm.

(2) Vai trò của nhà lãnh đạo chính trị

Vai trò của nhà lãnh đạo không chỉ giới hạn ở một lĩnh vực hay ngành cụ thể mà tồn tại rộng rãi ở các nhiều khía cạnh khác nhau như xã hội, chính trị, kinh tế v.v...

Lãnh đạo chính trị chiếm một vị trí vô cùng quan trọng trong hệ thống tổ chức chính trị, có vai trò then chốt trong sự phát triển của tổ chức nói chung và quá trình đấu tranh chính trị nói riêng. Bởi vì: “Trong hầu hết các trường hợp, ít nhất là ở các nước văn minh hiện đại, các giai cấp thường do các đảng phái chính trị lãnh đạo; nó được chủ trì bởi một nhóm tương đối ổn định gồm những người có uy tín, có ảnh hưởng, giàu kinh nghiệm nhất, được bầu ra để giữ những chức vụ quan trọng nhất và được gọi là lãnh đạo chính trị, hay còn có cách gọi khác là lãnh tụ”⁽¹⁾.

Vì vậy, tổ chức chính trị nào muốn phát triển, tiến tới giành hoặc củng cố quyền lực thì phải có được nhà lãnh đạo chính trị kiệt xuất. Với tư cách là hạt nhân của tổ chức chính trị, *vai trò của nhà lãnh đạo tổ chức chính trị* chủ yếu được thể hiện ở các khía cạnh sau:

Thứ nhất, lãnh đạo chính trị là người tổ chức, điều hành chính của các hoạt động của tổ chức chính trị. Trách nhiệm hàng đầu của nhà lãnh đạo là dẫn dắt tổ chức tiếp tục lớn mạnh và phát triển trong các cuộc đấu tranh trên thực tế, phấn đấu mở rộng ảnh hưởng chính trị, và đạt mục tiêu chính trị là giành hoặc củng cố quyền lực. Để đạt được

mục tiêu này, các nhà lãnh đạo chính trị trước tiên phải xây dựng một hệ thống chiến lược, nguyên tắc, chính sách đúng đắn cho tổ chức và vạch ra con đường phát triển. Dù trong lịch sử hay hiện nay, những nhà lãnh đạo chính trị xuất sắc của tổ chức chính trị đều là những người có tư tưởng, lý luận vĩ đại, với tầm nhìn sâu rộng, có khả năng kết hợp nhuần nhuyễn giữa lý luận với thực tiễn, đề xuất được hệ thống lý luận, tư tưởng phù hợp với điều kiện thực tiễn, phù hợp với lòng dân và dư luận xã hội, là kim chỉ nam nhằm phát triển hoạt động chính trị của tổ chức chính trị và đất nước.

Ngoài ra, lãnh đạo chính trị cũng cần nỗ lực trang bị cho đội ngũ cán bộ, nhân viên của tổ chức ở các cấp thông qua các kênh tổ chức hiệu quả về bố trí nhân sự, hiểu rõ và nắm vững điểm mạnh, điểm yếu của họ để bố trí vào đúng vị trí, đưa ra quyết định đúng đắn, phát huy tốt nhất khả năng của mình, từ đó đoàn kết, lãnh đạo toàn thể nhân viên cùng nhau làm việc vì sự nghiệp của tổ chức. Thực tiễn đã chứng minh, chỉ có nắm vững công tác tổ chức thì lãnh đạo chính trị mới phát huy được vai trò lãnh đạo của mình.

Thứ hai, lãnh đạo chính trị là người đại diện, là biểu tượng quan trọng của tổ chức chính trị. Trong thực tế đời sống chính trị, nhà lãnh đạo vừa là người tổ chức vừa là người lãnh đạo chung. Người ta thường đánh giá xu hướng phát triển của tổ chức dựa trên lời nói và việc làm của các nhà lãnh đạo, tạo ấn tượng ban đầu về tổ chức; từ đó quyết định thái độ chính trị của họ đối với tổ chức. Vì vậy, hình ảnh cá nhân và phẩm chất của nhà lãnh đạo chính trị sẽ liên quan trực tiếp đến việc tổ chức chính trị có thể chiếm được lòng tin và sự ủng hộ của người dân hay không; từ đó ảnh hưởng đến việc tổ chức chính trị đó có thể tồn tại và phát triển trong bối cảnh cạnh tranh chính trị khốc liệt hay không. Đặc biệt, ở một đất nước có nền dân chủ nghị viện và nhiều đảng cạnh tranh, khi tính chất

và cương lĩnh của các đảng chính trị tương tự nhau, đảng chính trị nào giới thiệu được nhà lãnh đạo có uy tín thì sẽ có được sự ủng hộ của người dân vì họ tin tưởng vào nhà lãnh đạo. Ngoài ra, những nhà lãnh đạo chính trị có thẩm quyền cao cũng có thể đóng vai trò quan trọng trong việc gắn kết lòng dân, giải quyết mâu thuẫn, thúc đẩy sự phát triển trong nội bộ tổ chức chính trị.

Thứ ba, các nhà lãnh đạo chính trị là những người thúc đẩy và thực thi chiến lược phát triển, là hạt nhân, là linh hồn của tổ chức chính trị. Trong quá trình cạnh tranh chính trị giữa các tổ chức đảng phái, mục tiêu cuối cùng của bất kỳ nhà lãnh đạo chính trị nào luôn là giành và giữ được quyền lực nhà nước. Trong thực tế đời sống chính trị, các nhà lãnh đạo của tổ chức chính trị thường có thể có tác động đáng kể đến sự phát triển của lịch sử xã hội loài người thông qua các hoạt động của đảng mà họ lãnh đạo, phạm vi ảnh hưởng của họ đã không còn giới hạn trong nội bộ đảng phái chính trị, thậm chí tầm ảnh hưởng đã tác động tới tầm quốc gia và thế giới.

Tất nhiên, ảnh hưởng này có thể mang tính hai mặt, vừa tích cực vừa tiêu cực. Một số nhà lãnh đạo tổ chức chính trị có thể đóng vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy sự phát triển của xã hội và lịch sử loài người, như V.I.Lênin - lãnh đạo Đảng Bolshevik Nga, Franklin Roosevelt - lãnh đạo Đảng Dân chủ ở Hoa Kỳ, Churchill - lãnh đạo Đảng Bolshevik của Nga v.v... đều có tác động đáng kể đến quá trình phát triển của đất nước họ và thậm chí ảnh hưởng đến cả lịch sử thế giới, thúc đẩy một cách mạnh mẽ sự phát triển và tiến bộ của xã hội loài người.

Tuy nhiên, cũng có những lãnh đạo tổ chức chính trị đã cản trở sự phát triển của xã hội và lịch sử loài người, như Hitler, lãnh đạo Đảng Quốc xã Đức, và Mussolini, lãnh đạo Đảng Phát xít Ý. Họ đều đã phạm những tội ác lớn với người dân của

đất nước họ và cả thế giới, trở thành những tội nhân của lịch sử. Có thể thấy, việc tổ chức chính trị lựa chọn một nhà lãnh đạo vừa có năng lực chính trị vừa có liêm chính là vô cùng quan trọng.

Cùng với sự phát triển nhanh chóng của xã hội và quá trình toàn cầu hóa ngày càng sâu rộng, vai trò và trách nhiệm của các nhà lãnh đạo hiện đại cũng không ngừng được phát triển và mở rộng. Các nhà lãnh đạo hiện đại không chỉ là người ra quyết định và thực thi mà còn là người đổi mới, điều phối viên, người truyền đạt và người thúc đẩy sự thay đổi.

2. Khái niệm và cấu trúc của năng lực lãnh đạo chính trị

(1) Khái niệm năng lực lãnh đạo chính trị

Hoạt động của các lãnh đạo chính trị là nhân tố cấu thành quan trọng của toàn bộ quá trình chính trị. Theo cách nhìn phổ biến, hoạt động lãnh đạo được hiểu là nghệ thuật gây ảnh hưởng, truyền cảm hứng và thúc đẩy sự phát triển của một tổ chức nhằm thực hiện các công việc cụ thể để cuối cùng đạt được mục tiêu chung của tổ chức.

Hoạt động lãnh đạo chính trị là chỉ những hoạt động lãnh đạo được thực hiện trong các lĩnh vực của đời sống chính trị, đặc biệt gắn liền với tầm nhìn và tư duy chiến lược của nhà lãnh đạo cao nhất.

Hiệu quả hoạt động lãnh đạo chính trị không chỉ liên quan đến sự thành công của tổ chức mà còn liên quan đến sự thịnh vượng và tiến bộ của toàn xã hội. Do đó, nâng cao năng lực cho các nhà lãnh đạo hiện đại có thể thúc đẩy sự phát triển bền vững của các tổ chức, thúc đẩy sự hài hòa và ổn định xã hội, đồng thời đạt được những tiến bộ chung cho nền văn minh của nhân loại.

Ở đây, *năng lực lãnh đạo chính trị* của người đứng đầu là sự tổng hợp các yếu tố cần thiết cho sự lãnh đạo, bao gồm từ khả năng định hướng đường lối, xây dựng chủ trương, chính sách đến tổ chức và giám sát thực hiện các hoạt động lãnh đạo.

(2) Cấu trúc năng lực lãnh đạo chính trị

Thực tiễn cho thấy, hệ thống chính trị muốn đạt được mục tiêu chiến lược và cụ thể cần phải đối diện với các thách thức ngày càng tăng và phức tạp. Theo đó, yêu cầu về kỹ năng của nhà lãnh đạo chính trị trong hoạt động lãnh đạo là vô cùng cấp thiết, đây là một yếu tố quan trọng để cấu thành nên năng lực của nhà lãnh đạo, giúp lãnh đạo có đủ khả năng đưa ra quyết định và xử lý vấn đề nhanh chóng, hiệu quả.

Thực tiễn cho thấy những nhà lãnh đạo xuất sắc thường có bốn điểm chung là: Có thể nắm bắt được phương hướng phát triển của tổ chức bất cứ lúc nào, trong bất kỳ hoàn cảnh nào, bảo đảm tổ chức phát triển có trật tự và bền vững với tầm nhìn độc đáo; Có ý tưởng rõ ràng trong việc kiểm soát tổ chức, thúc đẩy công việc hoạt động hiệu quả; Giải phóng tư tưởng, tầm nhìn rộng mở, nhanh chóng nắm bắt cơ hội, tìm kiếm sự đổi mới và có khả năng đột phá ngoạn mục; và, có cái nhìn toàn cục, tư cách đạo đức tốt, tu dưỡng tốt, luôn nghiêm khắc với bản thân và có sức hấp dẫn đặc biệt.

Nói cách khác, với tư cách là người ra quyết định và điều hành cao nhất của một tổ chức chính trị hoặc quốc gia, lãnh đạo chính trị phải có năng lực xuất sắc ở nhiều khía cạnh khác nhau. Cụ thể là:

Một là, có tầm nhìn dài hạn: Một tổ chức chính trị không phải là một nhóm chính trị thông thường, mục đích cuối cùng của nó là hướng tới quyền lực nhà nước. Hơn nữa, địa vị cầm quyền của bất kỳ đảng phái, tổ chức chính trị nào đều không phải bất biến mà là kết quả của một quá trình xây dựng và kết quả của sự lựa chọn của người dân. Với tư cách là người ra quyết định và điều hành cao nhất của tổ chức chính trị, nhiệm vụ chủ yếu của nhà lãnh đạo là dẫn dắt tổ chức giành được quyền lực nhà nước hoặc củng cố

quyền lực nhà nước, từ đó xây dựng và củng cố đất nước, làm giàu cho dân tộc. Để thực hiện sứ mệnh lịch sử này, nhà lãnh đạo phải định hướng, dẫn dắt tổ chức chuẩn bị cho những thời khắc khó khăn, xây dựng kế hoạch phát triển lâu dài, sau khi nắm quyền lại phải luôn nỗ lực để củng cố vị thế thống trị của tổ chức. Để tránh bị lịch sử và nhân dân quên lãng, các nhà lãnh đạo tổ chức chính trị không thể có cái nhìn thiển cận; thay vào đó, họ cần theo kịp bước tiến của thời đại, có tầm nhìn chiến lược dài hạn. Bên cạnh đó, họ phải nắm bắt và dự đoán kịp thời các xu hướng phát triển trong nước và quốc tế trong tương lai cho đảng phái, tổ chức chính trị, người dân và đất nước, từ đó, xây dựng tầm nhìn phát triển lý tưởng, xây dựng được các biện pháp bảo đảm sự phát triển và thúc đẩy việc hiện thực hóa chúng một cách ổn định, nhằm chiếm được lòng tin và sự ủng hộ của nhân dân.

Hai là, kỹ năng lãnh đạo xuất sắc: Đây là yếu tố quan trọng và then chốt mà một nhà lãnh đạo chính trị cần có. Nếu không có kỹ năng lãnh đạo xuất sắc, cho dù những phẩm chất đạo đức, tác phong,... khác có xuất sắc đến đâu, họ cũng khó để trở thành một nhà lãnh đạo chính trị xuất sắc. Công việc của tổ chức chính trị và của đất nước luôn là sự tổng hòa của những chuỗi vấn đề và cả những thách thức khắc nghiệt đối với khả năng lãnh đạo của các nhà lãnh đạo chính trị. Điều này đòi hỏi các nhà lãnh đạo tổ chức chính trị phải có khả năng tổ chức, phối hợp xuất sắc và khả năng ứng phó khẩn cấp ở mức độ cao, không sợ hãi trước nguy hiểm và không rối loạn trong những thời điểm quan trọng, bảo đảm có thể giải quyết các mâu thuẫn và vấn đề khác nhau một cách kịp thời, hiệu quả.

Ba là, kiến thức uyên bác: Với tư cách là người tổ chức và dẫn dắt chính trong các hoạt động chính trị của tổ chức, lãnh đạo chính trị không chỉ

có trách nhiệm với công việc trong tổ chức mà còn có trách nhiệm lãnh đạo công việc quốc gia khi lên nắm quyền. Những công việc này liên quan đến tất cả các lĩnh vực chính trị, kinh tế, quân sự, văn hóa và xã hội. Nếu không có kiến thức về những khía cạnh liên quan, họ sẽ không đủ năng lực để hoàn thành sứ mệnh. Điều này đòi hỏi nhà lãnh đạo tổ chức chính trị phải am hiểu và nắm rõ tình hình thực tế để bảo đảm mọi quyết định đều có tính khoa học, có tầm nhìn chiến lược, để mọi công việc được tiến hành suôn sẻ. Để đạt được điều này một cách hiệu quả, các nhà lãnh đạo chính trị phải có kiến thức chuyên môn sâu rộng và không ngừng trau dồi, nâng cao nền tảng tri thức của bản thân.

Bốn là, kinh nghiệm phong phú: Cho dù là công việc của tổ chức, xã hội hay của quốc gia đều là những nhiệm vụ thực tế và cụ thể, nhà lãnh đạo có thể phải đối mặt với nhiều vấn đề phức tạp và khó khăn bất cứ lúc nào. Để giải quyết kịp thời và hiệu quả các vấn đề khó khăn khác nhau, nhà lãnh đạo tổ chức chính trị không chỉ cần có kiến thức sâu rộng mà còn phải có kinh nghiệm thực tiễn phong phú. Kinh nghiệm đến từ thực tiễn và cho phép con người giải quyết nhiều vấn đề phức tạp khác nhau trong thực tế. Lẽ tất yếu, kinh nghiệm phong phú không thể tích lũy trong thời gian ngắn mà phải được rèn luyện trong thời gian dài. Vì vậy, những nhà lãnh đạo xuất sắc của tổ chức chính trị thường có nhiều kinh nghiệm trong công việc của đảng hoặc chính phủ..., để họ có thể thích ứng tốt hơn với các bối cảnh luôn thay đổi và bình tĩnh đối phó với những thách thức nảy sinh trong các tình huống khác nhau.

Năm là, uy tín cao: Là lãnh đạo chính trị, trước hết người đó phải có uy tín cao, giành được sự yêu mến, ủng hộ chân thành của đa số cấp dưới và quần chúng. Bằng cách này, tổ chức chính trị

có thể tạo dựng sự đoàn kết chặt chẽ xung quanh bản thân nhà lãnh đạo, hình thành lực lượng chiến đấu mạnh mẽ và phấn đấu đạt được mục tiêu tổ chức đã đề ra. Tất nhiên, uy tín cao của bất kỳ nhà lãnh đạo chính trị nào không phải được tạo dựng và công khai một cách giả tạo trong thời gian ngắn mà cần được tích lũy và hình thành từng bước trong quá trình làm việc lâu dài. Vì vậy, những nhà lãnh đạo tổ chức chính trị có uy tín cao nhìn chung đã có những đóng góp đáng kể cho sự phát triển và lớn mạnh của tổ chức, thậm chí còn ảnh hưởng đến cả sự độc lập, thịnh vượng của quốc gia, dân tộc.

Sáu là, nhân cách cao thượng: Có cả năng lực và liêm chính chính trị là tổng kết ngắn gọn nhưng toàn diện về yêu cầu phẩm chất, kỹ năng đối với cán bộ lãnh đạo, trong đó có lãnh đạo chính trị. Trên thực tế, nếu một người không có tài năng xuất sắc thì chắc chắn không thể trở thành một lãnh đạo chính trị xuất sắc; nhưng nếu có tài mà không có đức thì không những không thể trở thành lãnh đạo giỏi mà còn có thể là một người gây nguy hiểm cho các đảng phái, tổ chức chính trị, cho quốc gia và toàn xã hội, thậm chí ảnh hưởng đến nhân loại nói chung. Vì vậy, tài năng kiệt xuất của nhà lãnh đạo chính trị là quan trọng nhưng tư cách đạo đức cá nhân cao đẹp của họ lại là yếu tố không thể thiếu. Điều này chủ yếu bao gồm tính cao thượng và khoan dung, tính kiên trì, sự trong sạch, tính tự giác, tính cần cù, tiết kiệm và tự chủ, thái độ vị tha, tinh thần bất khuất, v.v...

Trong thực tế đời sống chính trị, với tư cách một lãnh đạo chính trị có năng lực, họ phải nỗ lực để tiến gần hơn đến hình mẫu này, không đi xa các tiêu chuẩn trên, nếu không sẽ làm việc không hiệu quả, không đáp ứng được kỳ vọng, không thể gánh vác trách nhiệm lịch sử lãnh đạo một tổ chức chính trị nói riêng và toàn xã hội nói chung.

3. Kỹ năng lãnh đạo chính trị

(1) Khái niệm kỹ năng lãnh đạo chính trị

“Trong vài thập kỷ qua, giới học thuật đã định nghĩa kỹ năng lãnh đạo theo hơn 850 cách”⁽²⁾, và họ đã tổng kết những đặc điểm chung nhất của lãnh đạo. Ví dụ, David V. Day cho rằng “ở khía cạnh con người (đặc điểm tính cách) của nhà lãnh đạo, hành vi và ảnh hưởng của nhà lãnh đạo, quá trình tương tác giữa nhà lãnh đạo và cấp dưới, tầm quan trọng của tình huống”⁽³⁾ là đặc điểm chính của lãnh đạo, trong đó chất lọc ra ba yếu tố chủ đạo tác động đến sự hình thành và phát triển kỹ năng lãnh đạo chính trị, bao gồm “nhà lãnh đạo”, “cấp dưới - đối tượng lãnh đạo” và “tình huống lãnh đạo”.

Khi bàn về mô hình kỹ năng lãnh đạo hiện đại, về cơ bản cũng có sự đồng tình trong cách nhìn nhận về vai trò của nhà lãnh đạo và khả năng tương ứng của họ trong những tình huống cụ thể. Họ không chỉ phải sở hữu năng lực tổ chức và quản lý truyền thống mà còn phải có khả năng ứng phó với môi trường thay đổi nhanh chóng, dẫn dắt tổ chức đối mặt với những thách thức phức tạp.

Nói tóm lại, *kỹ năng lãnh đạo* gồm một tập hợp những khả năng, đặc điểm và hành vi tương đối ổn định được thể hiện trong quá trình lãnh đạo của chủ thể, nó được hình thành và phát triển trên cơ sở các tố chất bẩm sinh của họ, đồng thời chịu sự tác động của môi trường giáo dục và xã hội trong quá trình họ trưởng thành và tham gia vào hoạt động lãnh đạo.

Thứ nhất, nhà lãnh đạo chính trị không chỉ tạo ảnh hưởng thông qua quyền lực chính trị họ có được từ vị trí, mà còn phát huy ảnh hưởng tích cực bằng cách thâm thấu các lý tưởng, mục đích của tổ chức vào chính niềm tin của họ, đồng thời có thể biến đó thành phong cách, kỹ năng và sức mạnh tinh thần bền bỉ.

Thứ hai, đó là sự thống nhất giữa các phạm trù chức năng và phạm trù quan hệ. Kỹ năng lãnh

đạo chính trị không chỉ được hiểu ở cấp độ chức năng xem vai trò lãnh đạo của họ có được hoàn thành hay không, mà còn cần xem xét nó ở khía cạnh mối quan hệ với cấp dưới nói riêng và người dân nói chung, xem họ có đồng tình, có nghe theo, làm theo và đi theo tổ chức mà lãnh đạo chính trị đứng đầu hay không.

Thứ ba, đó là kết quả của sự tương tác giữa cá nhân nhà lãnh đạo và tổ chức. Hệ thống cơ quan ban ngành thuộc tổ chức mà lãnh đạo chính trị đứng đầu chính là nền tảng để lãnh đạo chính trị phát huy vai trò; đồng thời, các tổ chức này còn có thể định hình phong cách, kỹ năng lãnh đạo của lãnh đạo chính trị thông qua tầm nhìn, kết cấu tổ chức, v.v...

Thứ tư, đó là sự thống nhất giữa khía cạnh giá trị, quan niệm hợp lý và khía cạnh công cụ, phương pháp hợp lý. Hiệu quả của hoạt động lãnh đạo và thành quả lãnh đạo không chỉ phụ thuộc vào quan niệm của lãnh đạo chính trị, mà còn phụ thuộc vào việc nhà lãnh đạo có kỹ năng lãnh đạo tương ứng hay không và họ có thể sử dụng các phương pháp, nghệ thuật lãnh đạo phù hợp với các đối tượng, bối cảnh khác nhau hay không.

Thứ năm, có tính thực tiễn cao trong việc tích hợp giữa lý luận và hành động. Khả năng lãnh đạo và phương pháp lãnh đạo kiểm soát việc thực hiện các kỹ năng lãnh đạo, đòi hỏi lãnh đạo chính trị phải hoàn thiện một cách có ý thức thông qua sự kết hợp giữa lý luận và thực tiễn, thống nhất giữa nhận thức và hành động trong quá trình tương tác với người dân và thực tiễn rộng lớn.

Khái niệm kỹ năng lãnh đạo có thể được xem xét từ 3 nhân tố thuộc quá trình lãnh đạo, bao gồm đối tượng lãnh đạo, nhà lãnh đạo (chủ thể lãnh đạo) và tình huống lãnh đạo.

Trước nhất, kỹ năng lãnh đạo chính trị được xem xét trong mối quan hệ giữa nhà lãnh đạo với

cấp dưới - người phục tùng - đối tượng lãnh đạo để hiểu động lực của lãnh đạo chính trị đến từ đâu trong quá trình hoàn thành sứ mệnh lịch sử của mình.

Kỹ năng lãnh đạo chính trị được xem xét với góc nhìn từ phẩm chất và năng lực cá nhân nhà lãnh đạo - chủ thể lãnh đạo. Năng lực cốt lõi mà lãnh đạo chính trị cần có để phát huy ảnh hưởng, bao gồm (nhưng không giới hạn) kỹ năng phân đoán chính trị, hiểu biết chính trị và thực thi chính trị v.v...

Kỹ năng lãnh đạo chính trị được xem xét và phân tích từ góc nhìn tác động của bối cảnh đối với hoạt động của nhà lãnh đạo chính trị - tình huống lãnh đạo, từ đó để hiểu được phương pháp và nghệ thuật lãnh đạo cơ bản của lãnh đạo chính trị, tức trả lời câu hỏi cần hành động như thế nào khi phải đối diện với các tình huống chính trị nhiều thách thức phức tạp.

Nói tóm lại, kỹ năng của nhà lãnh đạo là một trong những yếu tố quan trọng ảnh hưởng đến sự phát triển của tổ chức hoặc cả hệ thống. Một nhà lãnh đạo có những kỹ năng xuất sắc có thể dẫn dắt tổ chức tiến bộ mặc dù bối cảnh phức tạp và luôn thay đổi, từ đó đạt được mục tiêu và phát triển không ngừng. Việc bồi dưỡng và lựa chọn những nhà lãnh đạo chất lượng cao là chìa khóa để đạt được sự phát triển lâu dài của tổ chức và cả quốc gia.

(2) Các kỹ năng lãnh đạo chính trị cơ bản

Mỗi nhà lãnh đạo chính trị cần có nhiều kỹ năng, như: kỹ năng tư duy, kỹ năng phân đoán, kỹ năng ra quyết định, kỹ năng kiểm soát, kỹ năng thích ứng, kỹ năng làm việc, kỹ năng tổ chức, kỹ năng học hỏi, kỹ năng đổi mới, khả năng quản lý tài chính và kỹ năng lập kế hoạch, sự khoan dung, kỹ năng giao tiếp, kỹ năng hiệu triệu, truyền cảm hứng, v.v...

Trong kỷ nguyên toàn cầu hóa, thông tin hóa và kinh tế tri thức, vai trò và trách nhiệm của các

nhà lãnh đạo chính trị đã có những thay đổi sâu sắc. Đối mặt với môi trường tổ chức phức tạp, luôn thay đổi với nhiều thách thức khó lường, các nhà lãnh đạo phải sở hữu nhiều năng lực, kỹ năng cốt lõi để đối phó hiệu quả với các thách thức và dẫn dắt tổ chức đạt mục tiêu. Có thể kể đến một số kỹ năng quan trọng sau đây:

Một là, tư duy chiến lược và xây dựng tầm nhìn chiến lược và tư duy tổng thể. Tầm nhìn là bản tóm tắt cao cấp về triển vọng và phương hướng phát triển trong tương lai của người đứng đầu. Nhà lãnh đạo xuất sắc phải có tầm nhìn xa, có khả năng “đi tắt đón đầu” xu hướng của thời đại, có tầm nhìn sâu sắc về những biến đổi, xu hướng phát triển của xã hội và xây dựng chiến lược khoa học, hợp lý. Khả năng tư duy chiến lược đòi hỏi nhà lãnh đạo không chỉ phải có kiến thức chuyên môn sâu mà còn phải có tầm nhìn xa, nhận thức sâu sắc. Biểu hiện của khả năng tư duy chiến lược trước hết nằm ở khả năng kiểm soát tình hình chung của nhà lãnh đạo. Họ phải có khả năng phân tích toàn diện môi trường bên trong và bên ngoài tổ chức, nắm bắt chính xác điểm mạnh và điểm yếu trong quá trình phát triển của tổ chức để xây dựng chiến lược phù hợp với tình hình thực tế của đất nước. Các nhà lãnh đạo cũng cần có khả năng đưa ra các quyết định chiến lược và có thể đưa ra quyết định đúng đắn vào những thời điểm quan trọng. Đó là nhìn từ góc độ quốc gia.

Từ giác độ xã hội, lãnh đạo của bất kỳ đơn vị nào, ở khu vực nào, trên cơ sở định hướng của các chiến lược phát triển quốc gia, lãnh đạo chính trị phải vạch ra tầm nhìn phát triển cho khu vực hoặc đơn vị mà họ chịu trách nhiệm và biến tầm nhìn của họ trở nên khoa học và phù hợp với chiến lược phát triển chung, sau đó xây dựng các biện pháp, kế hoạch cụ thể để triển khai trong thực tiễn. Đây là một dự án có hệ thống, một bài kiểm tra về nhận thức tổng thể và khả năng kiểm

soát của nhà lãnh đạo, thậm chí còn là bài kiểm tra sức thu hút của lãnh đạo chính trị. Đúng như Konosuke Matsushita đã nói: “Sức hấp dẫn của một nhà lãnh đạo thành công giống như nam châm, có thể thu hút nhiều người”⁽⁴⁾. Họ phải có khả năng hiểu rõ hơn về các xu hướng phát triển của thế giới, của xã hội, nắm bắt được phương hướng phát triển của tổ chức và xây dựng các kế hoạch có tầm nhìn chiến lược và khả thi. Đồng thời, họ cần học cách suy nghĩ vấn đề từ góc nhìn tổng thể, cân bằng lợi ích giữa các bên và bảo đảm sự hài hòa, ổn định của tổ chức. Tầm nhìn chiến lược là nền tảng quan trọng của nhà lãnh đạo hiện đại. Họ cần có khả năng nhận biết các xu hướng phát triển, xây dựng kế hoạch dài hạn và hướng dẫn các nhóm, tổ chức cụ thể hướng tới các mục tiêu đã đặt ra.

Hai là, đổi mới: Đây là chìa khóa để các nhà lãnh đạo duy trì khả năng cạnh tranh trong môi trường thay đổi nhanh chóng. Trước môi trường đang thay đổi nhanh chóng, các nhà lãnh đạo phải dám thử những phương pháp và ý tưởng mới để thúc đẩy sự đổi mới, tạo tiền bộ liên tục trong tổ chức. Đồng thời, họ cần duy trì thái độ học hỏi không ngừng, luôn có ý thức nâng cao tri thức, kỹ năng chuyên môn để ứng phó tốt hơn với những chuỗi thách thức khác nhau.

Họ cần khuyến khích các thành viên trong tổ chức đủ dũng cảm để áp dụng những cách tiếp cận mới và không ngừng thách thức hiện trạng để thúc đẩy và duy trì sự phát triển liên tục của tổ chức.

Ba là, xây dựng và hợp tác trong và ngoài tổ chức: trong một tổ chức có tính đa dạng cao, nhà lãnh đạo cần thể hiện cái nhìn toàn diện, thái độ cởi mở và tôn trọng ý kiến, đóng góp của từng thành viên. Họ phải giỏi xây dựng sự kết nối, thúc đẩy giao tiếp và hợp tác hiệu quả giữa các thành viên trong tổ chức và cùng nhau đạt được các mục tiêu của tổ chức.

Thực tiễn cho thấy, các lợi ích của sự kết nối trở nên đặc biệt rõ ràng trong những dự án lãnh đạo có quy mô lớn. Cá nhân lãnh đạo riêng lẻ không thể hoặc không có đủ nguồn lực trong tay để tổ chức thực hiện dự án một cách toàn diện. Sự kết nối trở thành một chiến lược trọng tâm đối với các nhà lãnh đạo vì họ nhận ra rằng: “khi bạn nhìn bức tranh lớn và mối liên kết giữa các mảnh ghép với nhau, những nguồn năng lực và khả năng mới bắt đầu xuất hiện”⁽⁵⁾.

Xây dựng một hệ thống thông tin và truyền thông hiệu quả bao gồm việc thu thập dữ liệu - phát triển các hệ thống để thu thập và quản lý dữ liệu liên quan đến quá trình thay đổi; phân tích dữ liệu - sử dụng các công cụ phân tích để hiểu rõ hơn về các xu hướng và kết quả của quá trình thay đổi; chia sẻ thông tin - tạo ra các kênh để chia sẻ thông tin một cách hiệu quả giữa các bên liên quan cũng như phát triển các chiến lược truyền thông để thông báo và giải thích về sự thay đổi, bao gồm các kênh truyền thông như: báo chí, truyền hình, mạng xã hội và các buổi họp mặt; khuyến khích giao tiếp hai chiều giữa lãnh đạo và các bên liên quan để thu thập ý kiến phản hồi và giải quyết các mối quan tâm; bảo đảm sự minh bạch trong quá trình truyền thông để xây dựng lòng tin và hỗ trợ sự đồng thuận.

Bốn là, quản lý các mối quan hệ con người và truyền cảm hứng: Nhà lãnh đạo cần có năng lực đào tạo để bảo đảm các cá nhân và tổ chức có đủ năng lực để thực hiện và duy trì sự thay đổi. Thông qua việc đào tạo và phát triển kỹ năng cần thiết để phát triển đội ngũ nhân viên có năng lực và sẵn sàng đối phó với các thách thức mới; tạo ra các cơ hội để chia sẻ kiến thức và kinh nghiệm giữa các thành viên trong tổ chức hoặc quốc gia; khuyến khích và hỗ trợ việc học hỏi liên tục và nâng cao kỹ năng thông qua các khóa học, hội thảo và các hoạt động đào tạo khác.

Nhà lãnh đạo cũng cần phải có trí tuệ cảm xúc ở một mức độ nhất định, có khả năng thấu hiểu và quan tâm đến nhu cầu, cảm xúc của cấp dưới để phát huy sự gắn kết và tạo lập liên minh trong và ngoài tổ chức. Họ không chỉ cần quy hoạch nhân sự cẩn thận mà còn phải khơi dậy và phát huy tính chủ động, khơi dậy lòng nhiệt tình hành động trong họ.

Để đạt được mục tiêu lãnh đạo, nhà lãnh đạo chính trị còn cần biết truyền cảm hứng - là khả năng khơi dậy cảm xúc, sự nhiệt huyết và động lực trong người khác, giúp họ tin tưởng vào mục tiêu, vượt qua khó khăn, thử thách, đồng hành theo đuổi mục tiêu và hoàn thành tốt công việc với trách nhiệm cao. Truyền cảm hứng là kỹ năng quan trọng để nhà lãnh đạo khích lệ bản thân và những người đi theo trong thực hiện mục tiêu và tầm nhìn lãnh đạo; hơn nữa, nó còn là sợi dây gắn kết giữa họ với nhau. Sự gắn bó của người đi theo đối với nhà lãnh đạo thể hiện sự gắn bó của họ đối với mục tiêu, giá trị và mục đích mà nhà lãnh đạo theo đuổi.

Các nhà lãnh đạo có kỹ năng truyền cảm hứng tốt thường sở hữu một tập hợp các phẩm chất độc đáo giúp họ khác biệt so với những người cùng cấp⁽⁶⁾ như: khả năng thể hiện tầm nhìn hấp dẫn, hình ảnh rõ ràng và có động lực về tương lai; đi kèm với các kỹ năng giao tiếp, truyền đạt hiệu quả tầm nhìn này và nuôi dưỡng ý thức về mục đích chung. Họ thể hiện mức độ trí tuệ cảm xúc cao, hiểu và quản lý cảm xúc của chính họ cũng như của các thành viên trong tổ chức. Nhận thức về cảm xúc này cho phép họ vun đắp các mối quan hệ tích cực, thiết lập lòng tin và khuyến khích giao tiếp cởi mở. Ngoài ra, họ thể hiện khả năng phục hồi, duy trì tư duy tích cực và vượt qua những thất bại; từ đó, thúc đẩy tổ chức của họ ngay cả trong những thời điểm khó khăn, khủng hoảng. Cuối cùng, họ được công

nhận vì sự chính trực không lay chuyển, luôn điều chỉnh hành động của mình phù hợp với lời nói và giá trị, do đó, giành được sự tôn trọng và tin tưởng của những người đi theo.

Lãnh đạo chính trị không chỉ truyền cảm hứng trong nội bộ tổ chức mà họ lãnh đạo, mà còn phải truyền cảm hứng cho các cơ quan khác nhau của hệ thống chính trị, cho đông đảo quần chúng nhân dân về tầm nhìn phát triển của cộng đồng, đất nước và quan trọng hơn là phải tạo dựng được sự tin tưởng từ những chủ thể mà họ lãnh đạo, đồng thời phải biết khai thác hiệu quả niềm tin đó trong thực hiện mục tiêu lãnh đạo.

Nhà lãnh đạo là chủ thể lãnh đạo xã hội, định hướng, dẫn dắt con người theo một hướng đi nhất định, chủ thể này có vai trò chi phối tương lai và vận mệnh của một đơn vị, một khu vực và cả quốc gia. Sự hấp dẫn cá nhân đề cập đến khả năng lôi cuốn, thu hút mọi người của lãnh đạo chính trị, phản ánh toàn diện về phẩm chất đạo đức, thái độ, khí chất, triết lý sống, tiềm năng thể chất và phẩm chất tâm lý của nhà lãnh đạo. Sức hấp dẫn cá nhân là một nhân tố chủ đạo tạo nên quyền lực mềm của nhà lãnh đạo.

Các nhà lãnh đạo hiện đại nên tăng cường ý thức trách nhiệm của mình. Họ cần phải chịu trách nhiệm về những quyết định, hành động của mình, có dũng khí đối mặt và dấn thân vào những khó khăn, dẫn dắt các thành viên trong tổ chức cùng nhau vượt qua thách thức, đạt được sự phát triển bền vững của tổ chức.

Năm là, quản lý bản thân: Trong môi trường làm việc với nhịp độ nhanh, các nhà lãnh đạo cần bảo đảm việc kiểm soát cảm xúc để có sự cân bằng trong quá trình ra quyết định. Họ cũng cần có trí tuệ cảm xúc cao, giỏi lắng nghe, thấu hiểu và động viên các thành viên trong tổ chức, đồng thời tạo ra bầu không khí tích cực cho tổ chức.

Khả năng phát triển bản thân và khả năng thích ứng trong học tập cũng là những phẩm chất không thể thiếu của các nhà lãnh đạo hiện đại. Họ cần duy trì thái độ học tập liên tục và không ngừng nâng cao kiến thức và kỹ năng của bản thân. Khi đối mặt với thử thách, khó khăn, nhà lãnh đạo cần thể hiện tinh thần vững vàng để chủ động ứng phó, dẫn dắt tập thể cùng phát triển. Nhìn chung, mô hình chất lượng nhà lãnh đạo hiện đại là một khuôn khổ toàn diện, đòi hỏi nhà lãnh đạo phải sở hữu nhiều kỹ năng như tầm nhìn chiến lược, khả năng đổi mới, quản lý mối quan

hệ giữa các cá nhân, phát triển bản thân và khả năng thích ứng trong học tập. Những kỹ năng này cùng nhau tạo thành năng lực cạnh tranh cốt lõi của các nhà lãnh đạo hiện đại và có ý nghĩa to lớn trong việc thúc đẩy sự thành công và phát triển bền vững của tổ chức.

Thực tiễn cho thấy, nhà lãnh đạo chính trị xuất sắc cần có rất nhiều tố chất và kỹ năng. Họ cần không ngừng trau dồi, rèn luyện và phát huy các kỹ năng lãnh đạo để đủ tầm giải quyết các vấn đề một cách nhanh chóng và hiệu quả trong các hoạt động lãnh đạo ♦

1) V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, Tập 4.

(2), (3) David V. Day, John Antonakis (2015), *The Nature of Leadership*, Nxb. Đại học Bắc Kinh, tr.5 (bản tiếng Trung).

(4) Konosuke Matsushita (1894 - 1989) là nhà sáng lập Panasonic, được đánh giá là một trong những doanh nhân huyền thoại nhất Nhật Bản.

(5) Leonard I. Marcus, Eric J. McNulty, Josep M. Henderson, Barry C. Dorn (2020), *Thuật lãnh đạo trong khủng hoảng và biến động*, Bản dịch tiếng Việt, Nxb. Công thương, tr.223.

(6) Phạm Thế Lực (2024), “*Một số kỹ năng lãnh đạo chính trị*”, chuyên đề trong Vũ Quỳnh Phương (Chủ nhiệm) (2024), *Kỹ năng lãnh đạo chính trị - Đề tài Khoa học phân cấp*, Viện Chính trị học, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, bảo vệ thành công tháng 11/2024.

Tài liệu tham khảo

1. Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, Friedrich Ebert Stiftung (2013) *Các kỹ năng lãnh đạo quản lý*, Nxb. Chính trị - Hành chính, Hà Nội.

2. Zhou Fangzhi (2021), *Nghiên cứu về hiện tượng “Quyền lực cá nhân” của các nhà lãnh đạo chính trị Đông Nam Á - Từ góc nhìn điều chỉnh các vấn đề cơ cấu quyền lực chính trị*, 2021 (03), tr.30-44.

3. Daphne Halkias, Joseph C. Santora, Nicholas Harkiolakis, Paul W. Thurman (2017), *Lãnh đạo và quản lý thay đổi: Một góc nhìn đa văn hóa*, Taylor & Francis.

4. Snowden D.J. và Mary E. Boone (2007), “*Khung lãnh đạo để ra quyết định*”, trong Havards Business Review, số 85 (11), 2007, tr.68-76.

5. Kapoutsis, I., Papalexandris, A., Nikolopoulos, A., Hochwarter, W. A., & Ferris, G. R. (2011), “*Nhận thức chính trị với tư cách là người điều tiết mối quan hệ kỹ năng chính trị-hiệu suất công việc*”, trong: Tạp chí Hành vi nghề nghiệp, 78 (1), 2011, tr.123-135.